

COSTA DA MORTE

TERRA DE LENDAS E MISTÉRIO

Tito Soto

A Costa da Morte, terra de lendas e mistérios, ofrece-nos valores culturais e naturais difíciles de atopar noutras zonas. Trátase dunha comarca de grande diversidade e paisaxes singulares: costas bravias onde se manteñen as últimas colónias galegas do arao dos cons, cabos que nos sitúan en pleno océano, lagoas litorais, longos areais batidos polo mar e o vento e pequenas praias abrigadas. Montes con cabalos salvaxes, un dos poucos reductos onde cria o lobo, e vilas e vales nos que admirar o que a actividade humana creou desde hai milénios: dolmes a esgalla, castros, batáns, encaixe de bolillos, labores do liño, etc.

Moitos outros lugares da comarca teñen tanto interese como os que describimos aquí. Non só os máis coñecidos da costa -Fisterra, o Cabo Vilán, Muxia..., e toda a beira mar senón tamén o interior: a Terra de Soneira que, pese ao deterioro provocado pola eucaliptización, os incendios, o urbanismo irracional ou a minería do caolín, conta con interesantes percorridos naturais e culturais. O troiteiro río Grande co excepcional conxunto de muiños e batáns do Mosquetín, o castelo de Vimianzo, de interese engadido durante a mostra estival de artesanía en vivo: encaixe, oleiría, liño... O río Castro, que nos ofrece as súas caldeiras e nos conduce á fermosa ría de Lires. Na costa, a singular Praia do Trece, no percorrido de Santa Mariña ao Cemitério dos Ingleses (Camariñas), ou o impresionante Cabo Touriñan entre Muxia e Fisterra son algúns dos lugares inesquecibles.

Nesta ocasión queremos despertar o interese por coñecer unha comarca coa descrición de dous enclaves, o Pindo e Traba, que exemplifican o que podemos atopar, deixando para próximos números descrición algunha rota en maior detalle.

DE TRABA A CAMELLE.

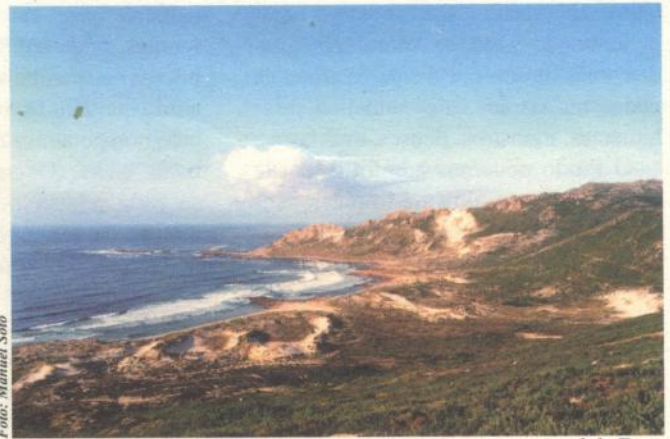
Traba é un lugar de grande atractivo, ao que contribúen diferentes elementos: a súa lagoa litoral (aínda que cada vez máis mermada), separada do mar por unha barra de dunas, un extenso areal batido polo mar aberto e un macizo granítico ("os Penedos de Traba", ou de Pasarela) onde a erosión debuxou for-

mas caprichosas na pedra, cantadas por Pondal.

Os distintos hábitats fan de Traba un lugar rico en especies animais e vexetais: aves acuáticas, carrizais, plantas dunares... A horta de Traba era sonada en toda a bisbarra, pola importante produción de froitas e hortalizas que o microclima lle garantiza. Aínda agora podemos atopar cebolas, allos, peras e outras froitas de Traba nas feiras e mercados da comarca, se ben a súa importancia se veu mermada co decaimento da agricultura intensiva tradicional, a invasión de froitas e hortalizas mediterráneas, e especialmente desde a chegada ás terras de Traba da concentración parcelaria.

No centro do val sitúa-se a igrexa parroquial que conta con elementos de interese, como a fachada do século XVIII.

Desde o extremo occidental de Traba, concretamente desde o lugar de Mórdomo podemos facer un magnífico paseo por un camiño de carros que se dirixe á mariñeira vila de Camelle, a

Areal do Trece

onde podemos chegar sen dificultade ao cabo dunha ou dúas horas (por estrada, Camelle e Traba distan uns quince quilómetros). Camiñamos entre pequenas cortiñas ou ao pé mesmo das olas que rompen con violencia. Os espidos granitos dos penedos vixianos desde as alturas.

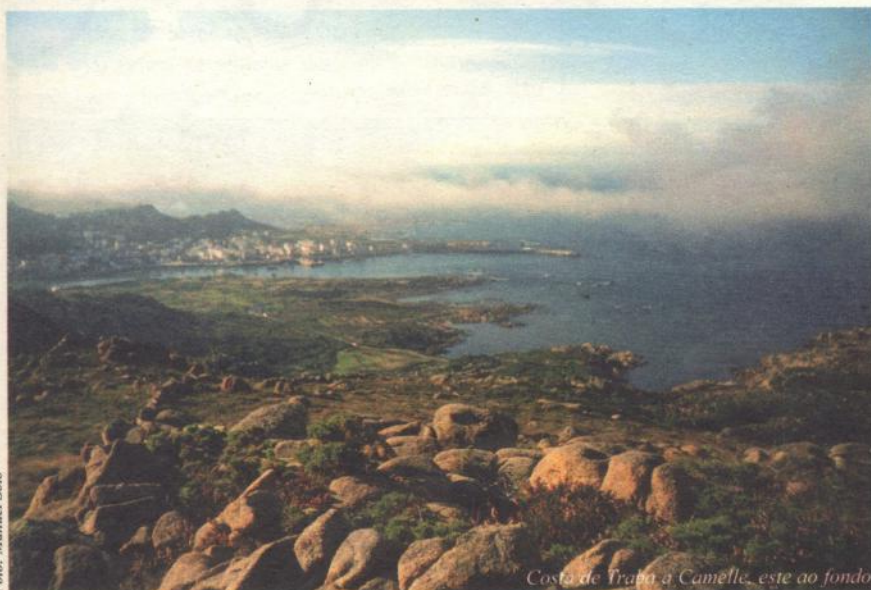
Cabo Touriñan

A DESEMBOCADURA DO XALLAS E O PINDO.

No Ézaro podemos contemplar un dos lugares naturais máis singulares do noso país e, ao tempo, un dos maiores atentados que o noso meio e a nosa paisaxe teñen sufrido: a ferverza pola cal o río Xallas se envorcaba no mar, hoxe canalizada para a produción eléctrica.

Salvo que teñamos a sorte de pasar por aquí cando as moitas chuvias obrigan á apertura das comportas do enco-ro, non veremos xa as escumas do Xallas senón só o enxoiro tobogán de pedra polo que baixaba a água, ao pé do cal, século tras século, foi excavando un pozo de máis de vinte metros de fondo.

Ao sur do Xallas, o Pindo é un macizo de granito que se ergue desde o mar até máis de seiscentos metros de altura. Rodeado de lendas sobre ritos e

Costa de Traba a Camelle, este ao fondo.

cultos ancestrais (como indica o lugar denominado "Onde se Adora"), facilitados polas figuras que a erosión creou na pedra, moitas das cales semellan caras humanas, monstros, deuses, druidas...

O Pindo podemos admira-lo desde abaixo pero o realmente impresionante é a ascensión. O máis indicado é iniciar o percorrido desde a igrexa do Pindo e desfrutar dos diferentes paraxes que atravesaremos na subida, prestando atención para non perder-nos.

O primeiro tramo discorre á beira dun regato, entre valados con abundantes loureiros e piñeiros e continuando a ascensión podemos ver penedos graníticos de curiosas formas e petoutos desde os que sentir o mar aos pés.

Chegados a unha chandeira (o "Chan de Lourenzo") non cansaremos de admirar a praia de Carnota, uns cincocentos metros máis baixa. Se subimos o último tramo até o máis alto do Pindo (a Moa, 641 m) teremos á vista Carnota, a ria de Corcubión, Fisterra... contemplamos o fin da Terra desde as alturas. Unhas dúas horas de subida que nos cansarán, pero que sen dúbida merecen a pena.

É fácil ver pequenas manadas de

cabalos case salvaxes nestes duros montes, onde tamén habitan os porcos bravos e posibelmente algún lobo, aínda que non os vexamos. Da vexetación non podemos deixar de citar o carballo añón (*Quercus fruticosa*), un carballo arbustivo de menos de dous metros de altura que ten aquí a súa única representación galega.

COMO CHEGAR.

Unha e outra vez, os amantes dos camiños de ferro viron truncado o pro-

xecto de ferrocarril Coruña-Carballo-Corcubión, polo que a alternativa máis ecolóxica é facer uso do escaso servizo de autobuses (desde Compostela e A Coruña), por outro lado case nulo en moitos puntos da comarca. Con todo, pola cercanía das cidades referidas, non é difícil achegar-se en carro propio ou en auto-stop. Sen dúbida, o verán é a época máis cómoda para facé-lo, pero é no inverno, con ceos grises e mar bravo cando o visitante mellor percibe a bravura e o encanto da natureza nesta terra.

Foto: Manuel Soto

O Mar de Vida na Costa da Morte

